

Međunarodni Simpozijum “Održivo očuvanje istorijske tvrđave "Kalaj”

Ulcinj, Crna Gora

30. septembar - 2. oktobar 201

DEKLARACIJA

O održivom očuvanju Starog grada Ulcinja- Kalaja

Pozivajući se na odredbe navedene u međunarodnim dokumentima u oblasti kulturnog nasljeđa, posebno u Preporuci UNESCO-a o Istorijskim urbanim predjelima (2011), Konvenciji UNESCO-a o Zaštiti i promociji raznolikosti kulturnih izraza (2005), Univerzalnoj deklaraciji UNESCO-a o Kulturnoj raznolikosti (2001), Preporuci UNESCO-a o Učešću naroda u kulturnom životu i njihov doprinos tome (1976), Preporuci UNESCO-a koja se odnosi na Očuvanje i savremenu ulogu istorijskih oblasti (Najrobi 1976), Konvenciji UNESCO-a o Zaštiti svetske kulturne i prirodne baštine (1972), Međunarodne povelje za očuvanje i obnovu spomenika i lokaliteta - Venecijanska povelja (1964), Okvirna konvencija o Društvenoj vrijednosti kulturnog nasljeđa (SE Faro konvencija, 2005), Evropske konvencije o predjelima (2000), i Konvencije o zaštiti arhitektonskog nasleđa Evrope (Granada, 1985);

Priznajući najnaprednije i najmodernije teorije i prakse u vezi očuvanja kulturnog nasljeđa, istorijskih urbanih predjela, kulturnih predjela i prirode u različitim formama, uključujući arhitekturu, urbanizam i projektovanje, ekonomiju, sociologiju, antropologiju, arheologiju, filozofiju i zakonodavstvo;

Imajući u vidu da istorijski centar Ulcinja, tvrđava poznata kao Kalaja, predstavlja jedinstveno nasljeđe iz daleke prošlosti, koje treba čuvati, održavati i zaštititi od zanemarivanja, oštećenja i uništenja, uključujući i nekontrolisani razvoj bez nadzora, kako bi se taj resurs prenio na buduće generacije kao dokaz bogate istorije;

Priznajući da Kalaja nije nepromjenljiv spomenik, ali da može i mora biti aktivno očuvana i pažljivo razvijena za dobrobit cijele zajednice, kako bi se izbjegli sukobi koji proizilaze iz ekonomske nejednakosti i koji bi mogli da pokrenu eksploataciju

na bazi kulturnih razlika, što bi onda negativno uticalo na održivi razvoj kroz uništavanje istorijskog nasljeđa i socijalne kohezije;

Doprinijeti očuvanju nasljeđa i raznolikosti Ulcinja, kako bi se omogućilo njegovo prenošenje budućim generacijama kao integralni element održivog razvoja;

Svjesni da smisao nasljeđa potiče od vrijednosti koje su utisnuti u istu od strane ljudi koji je posjeduju, iskorišćavaju, koji u njoj uživaju, štite je i čuvaju.

Shvativši da je istorijski urbani predio Ulcinja rezultat kompleksnih istorijskih raslojavanja, kulturnih i prirodnih vrijednosti i karakteristika koja se prostiru šire od granica starog grada, uključujući i širu urbanu sredinu u prirodnom kontekstu, geografski položaj, i mjesta od posebnog značaja, kao što su Valdanos, Solana, kao jedna od najvažnijih staništa za ptice selice, duge peščane plaže, plaže sa izvorima sumporske vode, arheološka nalazišta, hamami, grob Sabatai Cevija, i još mnogo toga.

Mi, učesnici međunarodnog simpozijuma "Održivo očuvanje istorijske tvrđava - Kalaja", Ulcinj, 30. septembar – 2 oktobar 2016

Izjavljujemo:

1. Stari grad Ulcinja – Kalaja, je u opasnosti zbog sledećih razloga:

- a. Neprikladan razvoj, uključujući i nelegalnu gradnju koja utiče na autentičnost fizičke posebnosti, urbanu morfologiju, lokalnu arhitektonsku tipologiju, istorijsko- ekonomske funkcije, tradicionalne materijale, tehnike i tehnologije, kao i prirodne karakteristike koje sačinjavaju sliku ovog mjesta;
- b. Nedostatak planiranja, nedostatak regulatornog tijela i sveobuhvatnog upravljanja, uključujući i neodgovarajući način komunikacije među različitim nivoima odlučivanja i zainteresovanih strana;
- c. Nizak nivo učešća civilnog društva i lokalnih aktera u proces planiranja i donošenja odluka;
- d. Nedostatak odgovarajućih instrumenata i odgovarajućih politika na lokalnom nivou, koje bi garantovale kako očuvanje istorijskih kvaliteta, tako i valorizaciju

predjela i prirodnih vrijednosti;

e. Nedostatak integrisanog pristupa prema očuvanju;

f. Odsustvo dobrih primjera i edukativnog sistema za vlasnike, vladine zvaničnike i preduzimače , sa ciljem upoznavanja sa dugoročnim posljedicama neadekvatne gradnje.

2. Državni organi Crne Gore, lokalne vlasti Ulcinja, vlasnici objekata u starom gradu, kao i sami stanovnici Ulcinja, dijele odgovornost za stanje starog grada Kalaja, i treba da uspostave dijalog koji bi za cilj imao odgovarajuću zaštitu ovog mjesta.

Pozivamo

Sve strane da hitno preduzmu pripremanje akcionog plana koji će definisati set koordinisanih mjera sa ciljem da se odmah zaustavi pogubna šteta za ovaj istorijski grad, i da se sprečavaju neprikladne promjene istorijskih vrijednosti, sa naglaskom na sljedeće prioritete:

- a. Procijeniti očuvanost utvrđenog dijela grada i drugih tradicionalnih spomenika u urbanim istorijskim predjelima, na osnovu prethodno objavljenih istraživanja;
- b. Ukloniti nelegalne građevine koje osiromašuju izgled, funkcionalnost, strukturni integritet, i takođe smanjuju ukupni potencijalni ekonomski razvoj starog grada;
- c. Identifikovati potencijalne aktere zainteresovane za održivo upravljanje Kalaj-om, uzimajući u obzir njihove potrebe, zahtjeve i spremnost za doprinos očuvanju istog;
- d. Pripremiti i sprovesti master plan očuvanja Kalaje i istorijskih urbanih predjela Ulcinja;
- e. Pripremiti i aktivirati efikasne mehanizme za praćenje i kontrolu;
- f. Organizovati građevinske inicijative na lokalnom nivou kroz obuku predstavnika lokalnih vlasti, stručnjaka, zanatlija, preduzimača i samih vlasnika;
- g. Stvoriti mogućnost upoznavanja sa primjerima dobre prakse, tako da lokalna vlast, stručnjaci, zanatlije, preduzimači i vlasnici, mogu da se ugledaju na dobro očuvane istorijske centre iz okolnih mjesta;
- h. Kroz niz aktivnosti u javnom prostoru podići svijest o značaju Kalaje, na rizik od gubitka, i potrebu za zajedničkom odgovornošću među svim nivoima društva,;
- i. Projektovati i implementirati strategije za valorizaciju tradicionalnih zanata, rituala i narodne umjetnosti, sa ciljem da stari grad bude privilegovan scenario,
- j. Planirati turizam fokusiran na kulturnom nasljeđu i koji bi bio zasnovan na turističkim kapacitetima Kalaje;

k. Razvijati projekte na osnovu regionalne i međunarodne saradnje, uključujući EU i druge fondove predviđene za takvu saradnju.

l. Promovisati inovativne pristupe i alate kao što su crowdfunding, koji bi stimulisali veću pro-aktivnu ulogu zajednice.

m. Objavljivati ilustrovane vodiče sa načelima izmjena u postojećim istorijskim objektima kao i za svaku novu gradnju.

3. Albansko-američka kulturna fondacija kao i stručnjaci koji saraduju sa njom, obavezuju se da će raditi zajedno sa lokalnim vlastima i zainteresovanim stranama na poboljšanju zaštite kulturnog i prirodnog nasleđa starog grada Ulcinja -Kalaja, kao i njegovog šireg urbanom konteksta.

Ova deklaracija ima za cilj da podstiče duboko razmišljanje o načinu dosadašnjeg etičkog upravljanja ovim nasljeđem, tako da se izazovi i mogućnosti kojima će se suočavati sadašnje i buduće generacije, tretiraju na odgovarajući način.

Podržano od strane:

Albansko-američke kulturne fondacije, New York
Cafo Boga, predsjednik

Opština Ulcinj
Nazif Cungu, predsjednik

Izlagачi:

Aciri, Marko: doktorant za Zastitu Nasljeđa na Univerzitetu u Novoj Gorici i Univerzitetu IUAV u Veneciji.

Bouchenaki, Munir: Doktor Arheologije, direktor Centra za svjetsku baštinu Kategorija II, Arapski regionalni centar za svjetsku baštinu (ARC-BK); bivši gneralni direktor ICCROM, i bivši zamjenik generalnog direktora UNESCO-a.

Brus, Dejvid: akademski savjetnik u Utvrđenim gradovima Evrope, bivši predavač za turizam na Univerzitetu Vest of England, Bristol, sa master diplomama u urbanizmu, političkoj ekonomiji i modernoj istoriji od Univerziteta St. Andrews u Edinburgu.

Dajković, Aleksandar: magistar arhitekture, generalni direktor Direkcije za kulturno nasleđe, Ministarstvo kulture, Crna Gora.

Demjaha, Bujar: doktor arhitekture, Univerzitet u Prištini, Fakultet Umjetnosti, Kosovo.

Eppich, Rand: magistar arhitekture i konzervacije, Savjetnik za kulturno nasljeđe, Španija.

Gianighian, Giorgio: zamjenik direktora (konzervatorsko-restauratorski) Internacionalnog istraživačkog centra za zaštitu arhitektonskog nasleđa - IRCAHC - na odsjeku za arhitekturu škole za pomorstvo, okean i graditeljstvo (NAOCE) na Jiao Tong-Univerzitetu, Shanghai (SJTU), NR Kina.

Hadžimuhamedović, Amra: Doktor arhitekture, Međunarodni univerzitet u Sarajevu; Direktor Centra za kulturnu baštinu - Međunarodni forum Bosna; bivši komesar za očuvanje nacionalnih spomenika Bosne i Hercegovine, član Međunarodnog naučnog komiteta za teoriju i filozofiju konzervacije.

Hodža, Gjejlane: magistar arhitekture i konzervacije, Univerzitet Dardanija u Prištini, izvršni direktor kosovskog Savjeta za kulturno nasljeđe.

Ibrahimgil, Mehmet: profesor na Univerzitetu Gazi, Ankara, Turska.

Jokilehto, Jukka: Doktor Istorije arhitektonske konzervacije, prof. emeritus u Međunarodnom centru za studije o konzervaciji i restauraciji kulturnih dobara (ICCROM), Rim, Italija; Specijalni savjetnik generalnog direktora ICCROM-a, Vanredni profesor na Univerzitetu u Novoj Gorici, Slovenija.

Jäger-Klein, Caroline: profesor na bečkom Univerzitetu za tehnologiju i član Nacionalnog ICOMOS-Austrija, profesor istorije arhitekture i graditeljskog nasljeđa na Univerzitetu za biznis i tehnologiju, Priština, Kosovo.

Kapetanović, Aleksandra: arhitekta i konzervator, koordinator u NVO EKSPEDITIO za kulturno nasljeđe, Centar za održivi prostorni razvoj, Kotor, Crna Gora.

Lafe, Ols: doktorant arheologije, Univerzitet u Tirani, Savjetnik za kulturno nasljeđe, Predsjedništvo Albanije.

Lama, Ulpijana: direktor Odeljenje za saradnju sa međunarodnim organizacijama, Ministarstvo spoljnih poslova, Kosovo.

Lepratti, Kristijano: profesor za arhitektonsko i urbanističko projektovanje na Univerzitetu u Đenovi (Italija), bivši član Međunarodne unije arhitekata, UIA direktor programa "Arhitektura za odgovornu budućnost "Zapadna Evropa.

Mata Martin: Ko-direktor albansko-američke fondacije za razvoj i albansko-američkog preduzetničkog fonda.

Mouton, Bendžamin: arhitekta i konzertavor, šef Istorijskih spomenika, Pariz, Francuska.

Ost, Kristijan: profesor i bivši dekan, ICHEC Škola za menadžment u Briselu, Međunarodni centar za konzervaciju Raimond Lemaire, KU Leuven, Belgija.

Felps, Dana: doktorant antropologije na Univerzitetu Stanford, Stanford, Kalifornija, SAD.

Roshi, Elenita: ekonomista, Univerzitet u Tirani - Ekonomski fakultet, Albanija.

Rypkema, Donovan: ekonomista kulturnog nasleđa, predsednik u Heritage Strategies International, Vašington, DC.

Šabović, Igbala: arhitekta, Fondacija za spomenike i lokalitete Crne Gore - "ELArt" M, Crna Gora.

Simatović Biserka: viši savjetnik, grad Dubrovnik, Odeljenje za preduzetništvo, turizam i more, Republika Hrvatska.

Vlahović, Dobrila: savjetnik u Upravi za kulturno nasljeđe u Ministarstvu Kulture, Crna Gora.

Zeren, Gulersoy Nuran: Doktor arhitekture, Tehnički univerzitet u Istanbulu, Fakultet arhitekture, Odeljenje za urbano i regionalno planiranje, Istanbul, Turska.